

серія

Акценти

Олег ГРИНІВ

ЗАРОЗУМІЛІСТЬ НЕДОРОЗВИНЕНОГО ПОЛІТИКАНСТВА

На методологічних засадах
філософського вчення
Хосе Ортеги-і-Гассета

Серія «АКЦЕНТИ»

Олег ГРИНІВ

ЗАРОЗУМІЛІСТЬ НЕДОРОЗВИНЕНОГО ПОЛІТИКАНСТВА

*На методологічних засадах
філософського вчення
Хосе Ортеґи-і-Гассета*

Львів
КАМЕНЯР
2021

Духовна й політична невизначеність нашого народу зумовила результати останніх президентських і парламентських виборів. Для подолання такого становища необхідно доконечно утверджувати традиційні національні цінності, докорінно змінити моральну настанову, політичну позицію більшості населення. Важливе значення має вивчення творчої спадщини наших мислеників. Саме цим питанням присвячене нове дослідження вітчизняного філософа і письменника.

Для широкого кола читачів.

Результатами останніх президентських, а відтак парламентських виборів був здивований весь цивілізований світ, адже наші виборці чітко розділилися на безпринципну масу (73 %) і патріотичну меншість (25 %). Проте, як виявилось, про подібні тенденції писали не лише в Україні, а і в інших державах світу. Отож, можемо говорити про світову тенденцію, що зародилася ще в XIX столітті.

Майже сто років тому іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет (1883–1955) трактував повне захоплення масами суспільної влади як серйозну кризу європейських народів і культур, хоч зазначав, що подібні явища проявлялися і в минулому. Нині натовп розпоряджається всіма здобутками цивілізації, що пов'язується із посиленням стовпотворіння, стадності, його повсюдним переповненням. Раніше люди були роз'єднані самим способом свого життя або збиралися в малі групи. Приміром, життя українця з давніх-давен минало в так званих «інтимних групах», цебто в колі родини чи близьких друзів.

Якщо суспільство має втілювати єдність меншості й маси, цебто людей з особливими якостями і аморфною групою з однаковими поглядами, цілями, способом життя, то тепер на суспільну авансцену вийшов натовп і претендує на роль головного персонажа. Приналежність людини до маси визначається тим, що вона не хоче виділятися з неї, а діє так, «як і всі», не відчуваючи своєї пересічності, бездарності, сірості. Нині вона хоче дотримуватися моди, тому купує своїм дітям диплом про вищу освіту, щоб вони не відрізнялися від ровесників.

Треба наголосити, що вибрана меншість не визначається пихатістю, чванькуватістю, зарозумілістю, а насамперед високими, навіть непосильними вимогами до себе. У своєму житті представники такої меншості не плывуть за течією, а докладають зусиль для того, щоб перерости себе, беруть на свої плечі нові тягарі та обов'язки. При такому підході поділ на масу й меншість не залежить від належності до соціального класу чи місця в ієрархії, бо в кожному класі розрізняється

маса і меншість. Приміром, від плебейства не застрахована навіть інтелігенція, а насправді псевдоінтелігенція, яку треба відрізняти від інтелектуалів, що можуть бути зайняті навіть фізичною працею, як було за тоталітарного режиму. Останнім часом особи з дипломами про вищу освіту не можуть похвалитися якостями вибраної меншості.

Представникам кожної соціальної групи доводиться виконувати особливі обов'язки, що вимагають фаховості порівняно з пересічністю. Проте вже з XIX століття роль маси змінилася, вона заважала витіснити меншість, стати стрижнем суспільства. Вона підмінила закон і демократію безпосередньою діяльністю поза законом, своєюрідною гіпердемократією, хоч суспільний розвиток вимагає утвердження **меритократії**, цебто влади фахівців. Такого не знала не лише історія, а й наша цивілізація.

Претензійність маси як феномен доби

Нинішня маса – це пересіч, що претендує на право нав'язувати свої погляди й позицію іншим, а незгідних беззастережно зараховує до ізгоїв, бо вони не дотримуються її моралі.

Вивищення маси нашого часу зумовлено двома причинами. Насамперед маса досягла такого матеріального рівня, що дає їй змогу користуватися досягненнями, особливо технічними, якими в минулому не користувалася навіть меншість. Окрім того, вже від свого народження людина отримує гарантовані права як громадянин держави, а сама маса почала трактуватися як «народ», правосуб'єктність якого утверджена не лише на національному, а й на міжнародному рівні. Середній рівень правового захисту людини вийшов на висоту, що раніше вважалася елітарною. Для української людності він став можливим лише після фактичного подолання номенклатурної компартійної кастовості, яка виводила пересіч на незаслужену висоту.

Олігархізація нашого суспільства відбувається в епоху середнього вирівнювання, позаяк наші громадяни можуть працювати за кордоном, де рівень життя набагато вищий, ніж на батьківщині. Тепер висота життя трактується інакше, як за тоталітарного режиму. Приміром, особистий автомобіль вважається не розкішшю, а засобом швидкого пересування. Звісно, наші заробітчани повертаються додому автомобілями, що, як правило, вже уживані упродовж певного часу. Порівняно

з іншими країнами життя на батьківщині заробітчани характеризують як занепад.

Захоплення влади масами Х. Ортега-і-Гассет пов'язує із просторово-часовим розширенням, позаяк життя людини стало планетарним. Відчуваючи свою смертність, людина квапиться, намагається здобути все, що лише вдається, намагається «вкласти більше фізичного часу в менший життєвий період». Треба наголосити, що сфера можливостей для нашого сучасника також значно розширилася. Йдеться не лише про коло занять, а й про сферу задоволень, фізичну культуру й спорт, а також науку не лише в екстенсивному, а й у інтенсивному сенсі.

Як іронізує іспанський філософ, маса нашої епохи відчуває спроможність досягнути всього, але не знає того, що «вона володіє всім, лише не собою», «вона заблудилася у власному передостатку». Попри багатство знань і досягнення техніки світ нещасливий, як не був ніколи. З цього випливає дивне, роздвоєне почуття в сучасній людській душі, в якій поєднується всесилля і невпевненість. Людина не знає як користуватися наявними можливостями. Вона відчуває страх перед регресом, здичавінням і занепадом, що зумовлює тривогу кожної миті перед завтрашньою невизначеністю. Ні ліберально-прогресистський, ні соціалістичний (марксистський) варіанти майбутнього не оправдалися, бо життя вислизнуло від них. Вони, прогресисти і марксистси, переконували в пряmlinійності розвитку світу. Прогресисти проявляли байдужість до майбутнього, не вірили в несподівані переміни, загадки, мінливості. Марксистси малювали «світле майбутнє».

Коли збунтувалася маса, меншість була заскочена. Наш час переважає все, що було раніше в історії, але в ній треба дошукуватися не лише позитивного, а й не уникати негативного досвіду, позаяк змиті традиційні опори, норми та ідеали, виникло чимало нерозв'язаних проблем, виходячи з нинішніх обставин, що називаються світом. Проте людина, яка живе у світі, приречена на свободу, цебто сама визначає свої дії, а не чекає «диктату обставин». У цьому розумінні суспільне життя не може бути винятком, бо воно залежить від спільного вибору і певних координат.

Звісно, Україна не може бути винятком у нинішньому глобалізованому світі, де тепер влада залежить від маси, бо її представники настільки всесильні, що знецінюють вплив опозиції. Вони живуть одним днем, не орієнтуються на перспективу. Так звана «команда» Зеленського не розв'язує проблем, а намагається уникнути їх; вона нагадує пла-

вуна, якого несе течія. Як представники масової людини, владці нічого не створюють, бо навіть не мають чітких орієнтирів. Виконувати розпорядження своїх закордонних наставників не можуть: їх лякає можливий новий Майдан. Вони прийшла до влади, одурманивши середнього громадянина, який рівнем свідомості не перевищив духовно збіднілого хахла, що залишився у полоні минулих віків. Він, навіть одипломований, залишився невихованим дикуном, для якого вся мова побудована на трьох лайливих московських словах, а культура не сягає пояса. Звісно, таке молоде покоління не знало пут більшовицького періоду, а умови ліберальної демократії і досягнення технічного прогресу сприйняло як підставу для необмеженої розгнужданості у своїй егоїстичній самореалізації. **Як наслідок виникла нова каста людей – бунтівна маса, що не хоче розуміти основ суспільного життя, а вигадує різні нереальні проєкти.**

Останні президентські й парламентські вибори призвели до здичавіння суспільства, особливо молодого покоління. Проте півторарічна «зелена» сваволя змушує переоцінити такі настанови, що підтвердили вибори до місцевих органів влади. Щоб запобігти повторенню такого морального падіння, доконечно зрозуміти не тільки нинішні, а й майбутні наслідки цього «потопу нігілізму» (Ф. Ніцше). Звісно, не треба відкидати коректив, які нині внесла пандемія коронавірусу.

Наш Майдан започаткував новий порядок, звільнив людину, яка була закріпачена за часів більшовицького тоталітаризму. Нема ні соціальних, ні політичних бар'єрів! У таких умовах українець відчув свою особливість серед інших народів: він зумів змінити владу, що вірила у свою безкарність.

Після проголошення незалежності виросло нове покоління, яке не спроможне усвідомити того, що воно народилося у світі, створеному тяжкою працею і боротьбою попередників, а сприймає його як звичайний дар природи, сподівається на безпроблемне полегшення свого життя. Розпечені плебеї живуть ілюзіями, що все дозволено, а обов'язків нема жодних. Отож, можна не стримувати своїх бажань, не зважати на інших, бо вони не ліпші. Розпеченість маси підсилюється її низьким рівнем культури, бо тепер від виховання усунені не лише виші, а й школи. Масу турбує власний добробут, а джерелами цього добробуту вона не переймається. Вона не хоче розуміти того, що утворені для неї соціальні умови – результат праці попередників, а вона зобов'язана

докладати зусиль не тільки для їхнього збереження, бо вони вимагають удосконалення, а не руйнування бездіяльністю.

Життя для нинішнього молодого покоління не означає терпіти злигодні, відчувати постійні небезпеки, як було за тоталітарного компартійного періоду, бо воно почувається незалежно, а життєві можливості вважає практично безмежними. Таке почуття переважає. Утверджується віра, що все дозволено, а відповідальності жодної. Жодні зовнішні чинники не примушують до самообмеження, а також до потреби зважати на іншого чи сприймати його як вищого. Задоволені собою молодики не спроможні зрозуміти своїї другосортності, не тільки нездатності до творення, а й до збереження успадкованого стану; навпаки, вони намагаються нав'язати іншим свої погляди, смаки, бажання, пристрасті тощо. Інакше кажучи, переконані у своїй взірцевості. Для цинічних молодиків не існує жодної моралі: вони не зважають на старших людей ні на жінок, лаються переважно по-московському, бо така лайка найадекватніше передає їхню ницість, в міському транспорті не поступаються місцем людям поважного віку, а хамство визнають звичайною нормою, ставляться зверхньо до слабших.

Самовпевненість масової людини, її проблеми й наслідки

У нинішньому суспільстві формується масове мислення, при якому готова відповідь на будь-яке питання, бо у попередніх розумових зусиллях нема жодної потреби. Цинічний молодик (чи юнка) трактує себе як господаря життя, не визнає вищості інших людей. Подібне життя ще Гете характеризував як властивість плебейства, що не знає шляхетності обов'язку й вірності, не прагне вдосконалення. За попередніх епох привілеїв не дарували: їх завойовували й відстоювали, а нинішні «права людини й громадянина» набуваються за інерцією, без зусиль, після народження людини. Інертність – це синонім маси, протилежний шляхетності, лицарськості. Інертне життя не прагне виходу поза його межі, йому чужа напруга і постійне вдосконалення.

Проголошення незалежності України створили передумови для становлення нинішнього покоління, яких не могло бути за часів тоталітарного режиму з його компартійною номенклатурою. Матеріальні,

технічні, правові й медичні засоби посилюють самовпевненість людини, її ігнорування правами інших людей, небажання підпорядковуватися меншості, що призводить до плачевних наслідків. Такою моральною та інтелектуальною задубілістю зумовлена політична заклякність середньої людини загалом і молодого покоління зокрема.

Вони обмежилися певним колом понять і не відчують потреби вийти поза нього. На такій підставі масова людина, насамперед молоде покоління, вважає себе досконалим, що зумовлено нав'язаним власним марнославством, яке навіть не допускає сумніву в своїй надмірності. Пересіч масової людини не дає їй змоги порівняти себе з іншим, бо вона втілює непорушну глупоту, що насправді веде до ідіотизму, протистоїть розважливості, намагається нав'язати без страху й докору свої погляди оточенню, утверджує своє право на вульгарність, яка проявляється у наслідуванні поведінки і мови, властивій москалям.

Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет обґрунтовує тиранію інтелектуальної вульгарщини в суспільному житті як найсамобутнішу рису сучасності, що найменше зіставляється з минулим. Раніше гонимці не привласнювали собі абстрактних суджень, приміром, у політиці чи мистецтві, лише могла схвалювати чи осуджувати, підтримувати чи заперечувати те, що задумували та реалізували політики. Плебей навіть не міг мріяти, щоб протиставити ідеям політика чи твердженням мистця якісь власні ідеї, бо розумів свою контекстуальну непідготованість. Для українця відчуженість від суспільного життя чи утримання від висловлення свого враження про твір мистецтва упродовж тривалого часу була зрозуміла, адже він лише міг беззастережно підтримувати політику монопольної партії в різних сферах суспільного життя й царині мистецтва. У пам'яті старшого покоління збереглися осуди, приміром, роману «Собор» Олеся Гончара, який до того часу вважався еталоном партійного письменника.

Нині, після звільнення від компартійних ідеологічних і політичних пут, – інакше. Пересічна людина може висловлювати як незаперечні свої уявлення про все, від побутових питань до концепцій про походження Всесенної. Слухати іншого не буде, бо має на все готові відповіді, подібні до заздалегідь написаних вироків. Марна надія чекати, що представник маси в чомусь визнає свою некомпетентність, не буде нав'язувати свої погляди.

На перший погляд, таке становище можна характеризувати як суспільний прогрес. Та ба! «Ідеї» і погляди масової людини лише засвідчу-

ють її інтелектуальне варварство, бо вона не знає засад, на яких має ґрунтуватися не тільки мистецтво, а й політика. У такому разі будь-яка політика зайва, адже вона не приведе до істини. Про визнання якогось порядку говорити годі!

В умовах так званого «реального соціалізму» сформувався тип людини, яка не хотіла визнавати комусь рацію, аналізуючи погляди іншого, а лише нав'язувала йому свою волю, цебто дотримувалася права на сваволю. Після трьох десятиків років демократизації суспільного життя засоби масової інформації накинuli таку психологію нашим громадянам. Неспроможна до державного управління масова людина за своїми примітивними уявленнями обрала спочатку президентом коміка, що не мав жодного управлінського досвіду, а відтак – доручила непідготованій до законотворення публіці творити правовий процес. Як наслідок, суспільство зіткнулося із ситуацією, коли в бурхливій течії ріки опинилася самовпевнена людина, що не вміє плавати. Нинішня «зелена» компанія не розуміє завдань, які треба розв'язувати, не спроможна вести діалог з опозицією. Намагаючись оправдати свій прихід до влади, вона «звертається» безпосередньо до пересічних громадян, запитуючи в них поради в розв'язанні проблем, які вимагають належної фахової приготівини. Водночас на парламентському рівні дискусії навколо важливих законопроектів підмінені так званим «турборежимом», чого не знає законотворчість у цивілізованих державах. Нефаховість державного управління названа команда хоче компенсувати примітивизованими прямими діями.

Як відомо, суть цивілізації полягає в приборканні сили, використанні її лише як останнього аргументу, коли всі інші намагання не дали позитивного результату. Такою доконечністю була зумовлена наша Революція Гідності, коли державна влада на чолі з Януковичем порушувала чинне законодавство і намагалася діяти диктаторськими методами, щоб приборкати гнів народу. Аналогічно діяла державна машина після останніх виборів у Білорусі. При орієнтації на «пряму дію» сила виконує роль першого й головного аргумента. Зрештою, до цього зводиться «народовладдя», до якого вдаються диктатори, щоб утвердитися на противагу законним методам. Про моральність у таких умовах говорити марно, бо тоді зневажаються права іншого, а цивілізація означає насамперед повагу його прав – інакше суспільство дичавіє, що підтверджує більшовицька (сталінська) практика державотворення.

Протилежністю «прямим діям» виступає ліберальна демократія, що втілюється в меритократії, побудованій на правовій основі. При ній більшість не протистоїть меншості, адже вона може мати рацію. Прикладом протилежної ситуації стала Україна, більшість виборців якої привела до влади некваліфіковану групу, встановивши **какістократію** (владу найгірших). Невігласи у владних кріслах турбуються не про суспільні інтереси, а про нинішнє самозбереження. Отож, про намагання порозумітися з опозицією не може бути мови. За сотні літ трагічної історії українці могли переконатися, що історію складає безліч ситуацій, які передбачають різні варіанти виходу. Якщо торік виборці сподівалися, що «зелена» влада забезпечить суспільну справедливість, то нині могли переконатися: **така влада неодмінно приведе до суспільної й державної катастрофи.**

Зарозуміла «зелена» влада спричинилася до відмови від успадкованих національних традицій. Нав'язані на день виборів так звані «5 пункти президента» засвідчили повне ігнорування не лише національних традицій, а й світового досвіду. Звісно, відданість традиціям не означає ні їх сліпого дотримання, ні хапливого заперечення. Для України доцільно зважати на особливості «перехідного» періоду. Водночас не слід втрачати пильності й відповідальності, покладаючись на сприятливий перебіг подій чи ходовий вітер, а треба помічати найменші ознаки небезпеки. Влада в Україні опинилася в руках політиканів нового типу, яким не тільки чуже майбутнє, а й байдужа доля нашої цивілізації, бо вихідці з «Кварталу-95» живуть одним днем, не відчувають відповідальності за завтра. На жаль, подібна тенденція проявляється навіть у деяких західних державах з тривалим періодом демократичного розвитку.

Парадоксальність нашої ситуації в тому, що в суспільстві запанував дикун, який піднявся із самого дна цивілізації та користується її досягненнями як дарами природи. Як зазначав німецький промисловець В. Ратенау (1867–1922), настає «вертикальне вторгнення варварів» у всі сфери суспільного життя. Цивілізована людина мимоволі поступається людині масовій, що веде до перетворення її в первісного дикунця. Технічний прогрес не спростовує драматичності майбутнього, що, на жаль, ще не усвідомлюється. Цивілізація не поєднується з культурою на найвищому рівні. А без культури не можливий розвиток техніки, бо вчені дійшли висновку, що техніцизм як атрибут сучасної культури успадковує її знання, що стосуються матеріальної сфери. Згадаймо кінець минулого століття. Советське компартійне керівництво спочатку

проголосило як панацею для виходу з глибокого суспільного «застою» науково-технічний прогрес, але незабаром з'ясувалося, що він зумовлений певними причинами, зокрема тими, що стосуються політичної культури населення. Як зазначає Х. Ортеґа-і-Ґассет, збагнути пересічній людині таку залежність не просто, адже «вона вірує доказам шлунка, а не розуму».

Нинішнє варварство проявляється не в бездіяльності, а в певній діяльності. Користуючись досягненнями науки, пересічна людина не ставиться до неї адекватно. Підтвердженням такого висновку може бути ставлення державного керівництва в Україні до виробництва вакцини проти коронавірусу.

У варварстві перебувають цілі народи, позаяк цивілізація твориться людьми, вимагає не лише мистецтва, а й майстерності. Про неї треба турбуватися, бо все первісне нагадує нетрі. Вірячи в стихійність і першотворчість цивілізації масова людина уподібнюється до дикуна. Основи цивілізації для масової людини не існують.

У процесі свого розвитку цивілізація постійно ускладнюється, а водночас виникають нові й нові проблеми, збагнути які може дедалі менше людей. Незбіг рівня сучасних проблем і рівня мислення збільшується і так буде надалі – в цьому іспанський філософ вбачає головну трагедію цивілізації, що недоступно людському сприйняттю. Хоч усі цивілізації гинули через недосконалість своїх основ, подібного історія ще не знала. У попередні епохи взаємозв'язок суспільних основ і людини був протилежний. Античний світ зазнав краху через недосконалу технічну слабкість. Приміром, надмірне територіальне розширення Римської імперії не було на користь суспільному розвитку, що зумовило відцентрові тенденції, а далі – виродження і крах.

На противагу попереднім епохам нині крах терпить людина через неспроможність встигати за суспільним розвитком. Трагедія в тому, що мислення нинішньої людини за останні 200 років не зазнало кардинальних змін, це підтверджує «набір допотопних понять» у підході до характеристики насущних проблем.

Звісно, розвиток цивілізації зумовлює нові проблеми, адже з досягненнями пов'язані невідомі раніше небезпеки, а поліпшення життя веде до його ускладнення, а також до засобів розв'язання, спираючись на історичний досвід попередніх поколінь. Як вважає Х. Ортеґа-і-Ґассет, трагедія людей минулого століття в тому, що ХІХ століття почало втра-

чати «історичну культуру». Як наслідок культурний рівень населення відстав від наукового рівня епохи.

У таких умовах виникли більшовизм і нацизм як політичні течії, що позначають рух назад. Йдеться не лише про їхні ідеології, бо в кожному вченні легко знайти частку істини, а про маніпулювання нею. Окрім того, на чолі цих течій стоять люди, що нагадують релікти, яким не вистачає історичного чуття, а ще більше історичної пам'яті. Іспанський філософ заперечує епохальне значення більшовицького перевороту в Росії. Він зазначає, що революція триває, як правило, п'ятнадцять років, цебто впродовж активного часу одного тридцятилітнього покоління. Щоб створити нове соціально-політичне життя, необхідно подолати жалюгідні стереотипи історичного досвіду. Проте ні більшовизму, ні нацизму цього не вдалося. Вони виступають як анахронізми.

Водночас треба подолати лібералізм XIX століття, чого не зробити простим запереченням, протиставивши йому антилібералізм, бо в такому разі йдеться про позицію, яка панувала до лібералізму. Лібералізм мав свою правду, тому Європа має зберегти його суть, звільнивши від того, що не витримало випроб часу.

Характеризуючи більшовизм і нацизм як архаїзми, Х. Ортега-і-Гассет зазначає, що представники масових людей можуть бути і серед консерваторів.

Як і радикали, так і консерватори мають одну суть – це повстає голота. Щоб Європа мала перспективи, треба людей, що мислять «на висоті свого часу», чують прихований хід історії, дивляться реалістично на розвиток, відкидають архаїзми і здичавіння.

Висновок іспанського філософа однозначний: «європейська історія вперше опинилася заручницею пересічі», яка вирішила насолодитися владою. Такий задум виник мимоволі, бо цього захотіла посередність як новий тип людини, яку офіційно творила більшовицька партія у своїх програмних документах. **«Нова людина» – це прообраз нинішнього доморощеного зебіла.** Вона не хоче знати жодних обмежень, відчуває власну природну й соціальну «перевагу» над іншими людьми, підходить спрощено до розв'язання всіх проблем суспільного розвитку, беззастережно вірить своєму провідникові, не зважає на інтереси меншості, не спроможна передбачити перебіг подій. Масова людина прагне панувати, вважає, що таке «право» належить лише подібним для неї, тому безцеремонно нав'язує свої погляди іншим людям, орієнтується не на правові засади, а на з'ясування всіх питань у душі «прямої

дії». Інакше кажучи, «нова» (масова) людина у своїй психічній настанові поєднує **примхи розпещеного хлопчиська і свавільного дикуна (варвара)**.

Варварська суть пестуна тримається на успадкованих досягненнях цивілізації з її вигодами, на правовій захищеності, утвердженій завдяки діяльності попередніх поколінь. Він хоче жити на широку ногу, в достатку, без наполегливої боротьби з перешкодами. У цьому розумінні він нагадує нащадка аристократа, який без жодних зусиль привласнив життєві умови попередніх поколінь, цебто живе чужим життям, що нагадує гру.

Образно кажучи, будь-яке життя – це боротьба, щоб утвердитися, напружуючи сили, застосовуючи здібності, долаючи перешкоди. Інакше – в дію вступає механізм виродження, що повертається самовпевненістю, або самообманом руйнівної сили. Надмірні блага нерідко спотворюють життєдіяльність, а на світ виходять неповноцінні натури, що проявляється в нинішній масовій людині. Новітній варвар з хамськими звичками в Україні перехідного періоду – наслідок революційного переходу від тоталітарного суспільства до демократичного життя, що сприйнялося як необмежена законом розгнужданість.

Історична спадщина проти претензій масової пересічі

Історія підтвердила, що не тільки для фізичного, а й для духовного існування доконечно долати труднощі. Як знаємо, в сприятливих природних умовах людина не утверджує своєї вольовості, що, зрештою, бачимо на українській спільноті. Лише доконечність боротьби з ординцями зумовила появу нового типа українця – козака. Знищення Кримського ханства і Речі Посполитої негативно вплинуло на виховання українців двох останніх століть. До цього ще й спричинилося православне духовенство, яке переконувало нашу людину у спільності з москалями релігії, хоч наше православ'я ґрунтувалося на ідеї особистого спасіння, а московське – на концепції «Москва – Третій Рим». Винятком була Галичина, де українці дотримувалися католицизму східного обряду, а поляки визнавали західний обряд. Окрім того, треба зважати, що галицькі українці, які формально мали рівні з поляками

права, насправді змушені були боротися за користування ними. Українська опозиційність сприяла вихованню галичанина як європейця з розумінням своїх прав, про що не могло бути мови на Наддніпрянській Україні під азіатським за своєю суттю царським самодержавством.

Після втрати державності **тип українця лицарського типу** фактично перестав існувати. Щоправда, Тарас Шевченко пов'язував свої надії з «козаком безверхим», Іван Франко – з «вічним революціонером», Юрій Липа – з людиною, в якій живе готський первень. До утвердження нового типу українця після Т. Шевченка найбільше спричинився ідеолог чинного націоналізму Дмитро Донцов, який обґрунтовував філософські засади українського революціонера після поразки національно-визвольних змагань, протиставивши його насамперед образу націонал-комуніста, пропагованого Миколою Хвильовим і советофілами як у підсоветській УСРР, так і на західноукраїнських землях.

Напередодні розпаду СРСР як «імперії зла і брехні» в Україні виник новий тип борця, що відомий як **рухівець**. Ідеї національного комунізму чи соціалізму не мали підтримки серед населення. Водночас деморалізоване упродовж багатьох поколінь населення не розуміло патріотичного характеру радикального націоналізму. Треба зважати на агресивну «гібридну війну» путінської Московії після десятиліття ельцинської «демократизації» на руїнах колишньої советської імперії.

Мирне проголошення незалежності на останньому етапі національно-визвольної боротьби спричинило ілюзії щодо Російської Федерації, з якою начебто можна «домовитися». У таких постсоветських умовах виросло нове покоління, яке не пам'ятало трагічної історії нашого народу ХХ століття. Нині його репрезентує «самозадоволений недоросток», який живе так, як йому заманеться, бо так його виховали в сім'ї. Нерідко такі «маміні» синки (чи доньки) виростають без батьків, які заробляють на прожиття сім'ї за кордоном, а бабуся, як вихователька, прощає внукові (чи внучці) всі його провини. Отож, «недоросток» зникає, що він може поводитися так само скрізь, як у родині, його поведінка набуває карикатурного забарвлення.

Сучасний «недоросток» в Україні не спроможний цінувати свободу, оскільки не пережив сваволі часів компартійного режиму. Він захоплюється західним лібералізмом, але викривляє саму його суть. Така поведінка не спроможна змінити справжнього існування, бо месова людина орієнтується на «капризний лад», намагається уникнути будь-якої продуктивної діяльності або робити все навмисно, з

примхами «маминоного синка». Для такого «актора» суспільна ситуація – це лишень сцена, на якій можна творити все, що забавляє публіку, бо вона, захоплена виставою, не думає, що її чекає після виходу. «Шквал повсюдного й безнадійного фіглярства котиться європейською землею» (Х. Ортега-і-Гассет). Безумовно, українцям не легше від цього під «зеленим» фіглярством.

Шквал доморощеного фіглярства перетворює державу на сцену спекулятивного позерства. Нинішнє керівництво, обране пересічними зебілами, намагається уникнути зустрічі зі своєю долею, справжнім життям. Зебіли живуть начебто жартома, ховаючись за маскою не лише від коронавірусу, а й навали нерозв'язаних суспільних проблем. Як доморощене втілення масової людини, зебіл боїться стати на реальний ґрунт, протиставляє йому вигадані «захоплення».

Постсовєтська Україна нагадує античний світ, коли після злету філософської думки на суспільну сцену виходять циніки, цебто «нігілісти гелленізму», які «саботують цивілізацію». **Як паразити цивілізації, вони протиставляють творенню руйнування, не хочуть бачити небезпеки, бо живуть у світі своїх примх, забаганок і химер.**

Масова людина з її зебільним різновидом означає не соціальну приналежність, а спосіб життя, що втілює наш час, позаяк утвердився на різних рівнях. Якщо в цивілізованому світі сучасну аристократію репрезентують письменники, журналісти, педагоги, лікарі, інженери і подібні, а вершиною вважаються вчені, то для доморощеного зебілізму властиве те, що Х. Ортега-і-Гассет називав варварством «спеціалізму». Масовою людиною в Україні вважається зебіл, цебто дипломований молодик, який насправді не має жодного фаху. Дзеркальним відтворенням нашого суспільства став нинішній парламент, в якому переважають народні депутати із монопольної гейбипартії «Слуга народу», що не підготовані до законотворення, а значна частина їх навіть не має закінченої вищої освіти. Для елементарного правового вишколу державне керівництво провело для них тижневе навчання на курорті, яке гумористи назвали «Трускавецькою академією». Звісно, ефект від такої «клатання дір» мізерний, в чому переконує парламентський винахід влади під назвою «турборежим».

«Спеціалізм» виник як заперечення енциклопедизму, коли вузьке знання перестало прагнути до тлумачення світу як цілісності. Як наслідок потяг до сукупного знання почав називатися дилетантизмом. Сучасна наука сприяє виходу на перший план **інтелектуальної по-**

середності, якій властиве механічне мислення. Нинішній спеціаліст досконало знає свою царину, але повний невіглас у всьому, що поза її межами. Проте такій людині властива зухвала самовпевненість у власній самооцінці. **Вузький фахівець не обмежується своєю цариною, а висловлює думку про політику, мистецтво, релігію, гуманітарні та інші науки, хоч вона засвідчує його первісне невігластво. Однак він не зважає на висловлювання фахівців, протиставляє їм своє розуміння, що засвідчує його примітивізм.** На авторитети він не зважає і слухати їх не бажає. Так починає формуватися «імперія мас» (Х. Ортега-і-Гассет) та варварство як її висновок. Нинішню науку може врятувати лише створення її сучасної енциклопедії. Інакше кажучи, спеціалізація дійшла до такої межі, яка вимагає неодмінного подолання. Безумовно, надмірна диференціація науки, що раніше могла ототожнюватися із філософією, неодмінно передбачає інтеграцію її галузей.

Вплив масової людини на суспільне життя залежить від рівня його розвитку. В організованому суспільстві маса не проявляється як самостійна сила, а йде за національною елітою. Самовільні дії маси завершуються її бунтом, що проявляється в розправах. Насильство, зазначає іспанський мисленник, стало риторикою ХХ століття. **Масова людина впевнена в тому, що саме вона – це держава.** Такий примітивний підхід для одурманення маси взяла на озброєння «зелена» влада на останніх виборах до місцевих органів місцевого самоврядування. Він спрямований на придушення творчої меншості, яка не хоче миритися з непрофесійним управлінням. Наслідки такої діяльності плачевні, бо розхитується налагоджений державний механізм. В Україні вона призвела до так званої «конституційної кризи», що насправді була кризою державного управління на найвищому рівні, коли під знаком питання опинилося засадниче конституційне положення про поділ і рівновагу галузей влади.

Нинішня «зелена» влада в Україні турбується не задоволенням потреб зебілів, які її обрали, а лише власними інтересами. У часи війни з Московією вона турбується про зміцнення не військових сил, а поліції, що має придушувати незадоволення населення, щоб гарантувати її безпеку. Для ЗЕ-компанії державна влада – це насамперед каральні органи. **Як типова демагогічна доктрина ЗЕ-ідеологія насправді – це олігархічна клептократія промосковських сил, паралельна до медведчуківської ОПЗЖ.**

Як наслідок, Україна опинилася на межі тяжких внутрішніх і зовнішніх випроб, зумовлених економічними, правовими, соціальними і духовними проблемами. Втіленням небезпеки для зебіла як масової людини -- неухильне посилення поліції, що трактується як «сила порядку». Про духовну єдність населення України не може бути мови. Як показали останні президентські і парламентські вибори, більшість населення не має власної думки, а вона нав'язується ззовні, під тиском засобів масової інформації, що перетворилися насправді в засоби дезінформації. Інакше кажучи, в державі нема духовної основи, а таке становище веде до хаосу, який може завершитися історичним небуттям нації, втратою власного єства, що вже принаймні двічі (в другій половині XVIII і двадцятих роках XX століть) підтверджувала історія. У нашому суспільстві запанував снобізм, а сноб не має власної долі, а пливе за течією.

Назрілі питання вимагають розв'язання. Як показує становище в країнах на постсовєтському просторі, для них характерна політизація всіх сфер суспільного життя, а бунтівна маса навіть релігію використовує для досягнення політичних цілей не завжди моральними методами. Прикро те, що молодь втратила інтерес до набуття знань, обмежившись прагненнями до отримання диплому, який не допомагає суспільному утвердженню. Заполітизовані молодики чи юнки не мають особистої життєвої програми. Їхнє розчарування у своїх можливостях зумовлює сприйняття стандартизованого життя, цебто взаємодії з масою подібних до себе. Таке суспільне життя Х. Ортега-і-Гассет порівнює з перебуванням у переповненій тюремній камері, в якій можливі лише спільні дії, а рухи – за своїм бажанням. Проте про людський мурашник не може бути мови – йому протистоїть індивідуалізм людини, без якого наступає «страхотлива візантійська дистрофія» з відповідними наслідками.

Щоб врятуватися, вийти з нинішнього становища, доконечне насамперед проникнення в його суть, треба виявити ті глибинні тайники, в яких воно зароджується. Інакше кажучи, треба рятувати цивілізацію від влади демагогів як її душителів, безвідповідальних до виконання своїх передвиборних обіцянок, і маніпуляторів суспільною думкою. **Демагогія веде до інтелектуального виродження, що підтвердило панування зебільної демагогії в Україні, яке призвело до встановлення-какістократії з її трагічними для населення наслідками.**

На противагу математичним, хімічним чи фізичним проблемам, яким властива абстрактність, людські проблеми конкретні в антропологічному та історичному сенсі. Отож, намагання аналізувати їх, спираючись на абстрактні наукові методи, не дасть бажаних результатів, адже доконечно зважати на роль у людському житті суб'єктивного фактора.

Звісно, заперечення Х. Ортеґою-і-Гассетом ролі революції доволі сумнівне. Мисленник наголошує, що людська історія не може починатися знову, бо людина пам'ятає своє минуле. Людська пам'ять дає змогу усвідомити на основі тисячолітнього досвіду допущені помилки. Історія переконує, що революції можуть повернути спадковість, перервану недолугою владою, запобігти повторенню помилок минулого. Підтвердженням цього були національні революції в XXI столітті, спрямовані проти втягнення України в московську орбіту. Революційність – не заперечення всього минулого, лиш його певного періоду, який слід трактувати як зигзаг у історичному розвитку, що не може з'єднати з теперішньому минулого й майбутнього. Яскравими прикладами таких зигзагів нашого постсовєтського розвитку стали президентства Януковича й Зеленського, за яких суспільна пересіч почала вивищуватися над творчою меншістю, або елітою. **Як суспільний феномен зебільність засвідчує аномалію нашої найновішої історії.** Її джерела слід шукати в неповноцінному політичному житті нашої людності сто років тому, хоч варто підходити диференційовано, позаяк Галичина докорінно відрізнялася від Наддніпрянщини, в чому переконує полеміка Івана Франка й Лесі Українки.

Національне державотворення як подолання привнесених ілюзій

Як тактика пряма дія зумовлена прагненням відокремитися, протиставити себе іншим, не зважати на них, навіть на їхнє існування. Така дія засвідчує розумову неповноцінність. Зебіл не сумнівається, що всі смертні погоджуються з ним, тому нема жодної потреби в тому, щоб переконувати їх. Він трактує свої погляди як незаперечні, тому кожна «нормальна людина» зобов'язана підтримувати його думку. Лише кинь «ключ» – і все закрутиться. Так ЗЕ-компанія йшла на президентські і парламентські вибори, спробувала повторити свій досвід на виборах

до місцевих органів, але безуспішно. Вона була переконана: кинувши «клич», що «Україна – це ти» чи «Київ – це ти», можна брати владу, не сумніватися в результатах голосування.

Досвідчений військовий, партійний чи державний зверхник не має права жити ілюзіями, бо знає, що ворог небезпечний і сильний, а для його перемоги треба заручитися широкою підтримкою, застосувавши силу переконань і вогонь душі, а нерідко – хитрість. **Керівник без належного досвіду вірить у свою перемогу вже перед боєм, бо вона, мовляв, валяється на дорозі і лише чекає, коли її візьмуть.** Аналогічну помилку нерідко допускають «путчисти», які вірять, що «нейтральна маса» поділяє їхні переконання, чекаючи «твердої руки», тому вона прокидається зі сну на перший «клич». Проте для переможних революцій доконечно спиратися на широко підтримані ідеї.

Реальна перемога неодмінно передбачає єдність зусиль політичних сил, що стоять на подібних позиціях. Новітня історія України змушує нас повернутися до висновків з діяльності Народного Руху України, який зумів підвести націю до Всеукраїнського референдуму, що підтримав Акт проголошення Незалежності. Водночас партійна зрізничованість на останніх президентських і парламентських виборах відкрила шлях до фактичного реваншу антиукраїнських сил, що дало змогу захопити державне кермо нефаховим кандидатам з кремлівського проєкту «Слуга народа», потрактованого як модерна політична партія. Не на користь національному державотворенню також творення регіональних (обласних) партій, що задовольняють егоїзм місцевої претензійної еліти на противагу національним інтересам, а насправді засвідчують атрофію духовних сил, адже Україна як велика європейська держава має спиратися на великі ідеї й національні цінності.

Безумовно, існування в нашій державі трьохсот політичних партій не можна вважати нормальним, адже основне завдання нашої людності зводиться до збереження національної державності, протистоявши московській агресії. Трагедія національного державотворення зумовлена протиставленням на партійному рівні поколінь. Як наслідок партії з досвідченими політичними діячами не спромоглися забезпечити спадковість, а нові претензійні партії не спираються на чітку національну ідеологію.

Треба зазначити, що аналіз Х. Ортеги-і-Гассета в праці «Безхребетна Іспанія» можна з певними застереженнями використати для нинішньої України. Звісно, наша держава – не багатонаціональна подібно до

Іспанії. Проте різні частини нашого народу упродовж періодів підневільного становища перебували в складі різних держав, що витворило особливі типи людини. Зрештою, мусимо зважати на географічні зони на нашій території, що, безумовно, впливають на психіку певних частин української людності.

Наша трагедія в тому, що упродовж кількох століть більшість українців зазнавала денаціоналізації від царської, а відтак советської Московії. Тоді національне життя зосереджувалося в Галичині, що опинилася в європейській імперії Габсбургів, а в міжвоєнний період – у Польщі. З цим пов'язано трактування Галичини як західного «П'ємонту». Ідеолог національного визволення Юрій Липа писав про міжвоєнний період: «У теперішніх часах ніяка земля не дорівнює галицькій в одній дуже важливій стабілізаційній позиції української духовності: витворення добре відшліфованого типу українського громадянства, свідомого своїх обов'язків, і хоч не з мальовничим, але дуже глибоким українським солідаризмом». Спадковість таких традицій у галицьких областях спостерігається й нині. До Австрійської імперії належала також наша Буковина. Проте не пощастило закарпатським українцям під угорським поневоленням. У міжвоєнний час Закарпаття увійшло до складу демократичної Чехо-Словаччини, а Буковину поневолила боярська Румунія, що намагалася денаціоналізувати нашу людність.

Інакше було на Наддніпрянщині. Знищення української державності в XVIII столітті негативно вплинули на формування українця. Без Тараса Шевченка наша нація могла б залишитися лише на сторінках історії подібно до інших недержавних народів, що втратили статус історичних. Шевченко – ідеал для нової людини, бо великий поет став «первозвісником сучасного українства» після того, коли так звані «українофіли» зробили «український рух чимсь ганебним, чимсь смішним, чимсь обскурантським», бо «часи вишиваних сорочок, свити та горілки минули і ніколи вже не вернуться» (*Микола Міхновський*).

Нинішня трагедія України в тому, що на зміну борцям з містичним ореолом, якими були насамперед дисиденти, прийшло нове покоління, народжене чи виховане вже після проголошення незалежності. Воно не зазнало впливу тоталітарного режиму, а постсоветські реалії сприймає як належні і природні. Тепер змінилися колишні взаємини між масою і вибраною меншістю. Окрім того, сучасні засоби масової інформації, на яких часто появляються політичні діячі, наблизили їх до маси.

Як зазначає Х. Ортега-і-Гассет, рівень впливу не залежить від таланту індивіда чи його здібностей, а навпаки, загальне сприйняття, прикладом, письменника масою залежить не від його мудрості чи таланту, лише від загальної духовної ситуації. Якщо в країні маси не спроможні визнати плодів вищого розуму, авторитетом будуть користуватися пересічні таланти, які захоплюють читача своєю незвичністю.

Аналогічне становище і в політиці. Маса, впевнена у своїй рівності з політиком, підтримує його акції. Далекоглядність політика може не сприйматися масою, що живе одним днем і вірить передвиборчим обіцянкам різних пройдисвітів. У цьому трагедія доморощеного виборця, який у 2019 році привів до найвищого державного управління нефахового політика. Водночас не були належно оцінені досягнення за попереднього президентства, коли вдалося створити боєздатну армію й зупинити московську агресію, добитися безвізового режиму для поїздки наших громадян у західні держави, вперше за три століття – усамостійнити національну православну церкву, почати реально утверджувати українську мову як державну. Населення хотіло всього і відразу, зокрема припинення війни на Донбасі, хоч там проти України воює одна з найозброєніших армій світу.

Вплив керівника нації залежить не так від його таланту, як від здатності самої маси окрилюватися певними подіями. Найбільше маса схильна визнавати своїх провідників у бурхливі періоди національного піднесення. Коли настає час відносного спокою для населення, його охоплює заздрість, притлумлюється почуття самопожертви, знецінюються національні міти, запановує плебейська ненависть, зникає повага до ліпших людей. Інакше кажучи, маса не хоче визнавати себе за масу.

«Нація – це маса, організована вибраною меншістю» (Х. Ортега-і-Гассет). Якщо маса не хоче визнавати вибраної меншості, настає хаос. Подібне становище властиве нині українській людині, яка не зуміла стати спільнотою, що підтверджують вибори останніх років. Хвороби в нашій політичній сфері трактуються як вислід із «суспільної аморальності». Насправді недуга зумовлена кризою самого суспільства. Наше суспільство на грані розпаду, бо нема авторитетних керівників для управління й маса воліє не підпорядковуватися меншості.

В 2019 році Україна постала перед світом як імперія маси, названої зебілами. **Фактично це був аморальний бунт мас проти фахової**

більшості на користь абсолютно невідготованих до управління дилетантів. Нині, в часи доконечності боротьби з пандемією, хиби такого вибору вилізли на поверхню.

Аналогічне ставлення до меншості проявляється на спектаклях і концертах, коли публіка ставить себе вище фахових критиків. При такому підході маса не спроможна вийти з глухого кута, а туди, як пише іспанський філософ, «її завело панування масових переконань, нісенітні, наївні, дитячі уявлення безглуздої людської юрми».

Вироджена маса не хотіла слухати аргументів представників меншості. У таких умовах на неї можуть вплинути лише тяжкі наслідки свого безглузлого вибору, тягар свого морального падіння. Маса вважала, що може обійтися без еліти, тому віддала важелі влади «своїм пацанам», побачивши у них своїх рятівників. **Набувши політичного характеру, аморальний бунт маси проти меншості засвідчив розвал основ соціального організму, здійснений чужими для нашої держави і суспільства олігархами.**

Суспільство має бути здоровим соціальним організмом. Іспанський філософ зазначає, що в кожній соціальній групі розрізняється вульгарна маса і вибрана меншість. У розвиненому суспільстві вибрана творча меншість значно більша, ніж у непорядкованому, бо її намагаються наслідувати в усьому вихідці з маси, які прагнуть досконалості. Суспільство злютовується владою прикладу, коли він стає зразком для всіх людей. На жаль, тоталітарне більшовицьке суспільство нав'язало нашій людині азійський спосіб життя, коли для наслідування цілі покоління вибирають найвульгарніші приклади. Чи не таким становищем у нашому суспільстві можемо пояснити результати останніх президентських і парламентських виборів?

Яким прикладом для громадян може бути гарант чинної Конституції, який порушує її постійно своїми діями? Те саме стосується більшості парламентарів. Аморальність очевидна для кожного громадянина! У таких умовах даремно говорити про покірність владі, бо слід розрізняти покірність за прикладом від покірності за наказом. Перша покірність служить удосконаленню суспільства.

Варто погодитися з іспанським мислеником, що перевага нації визначається потужністю вибраної меншості, в якій моральні, інтелектуальні, політичні, духовні властивості проявляються найсильніше. Він пише, що для виконання своєї місії нація має виховувати різні типи

великих людей (мудреців, художників, полководців, промисловців, сумлінних робітників тощо). Тривалий їх дефіцит позначається на історії нації. М. Міхновський зазначав, що «в історії української нації інтелігенція її раз у раз грала ганебну й сороміцьку роль. Зраджувала, ворогобила, інтригувала, але ніколи не служила своєму народові, ніколи не уважала своїх інтересів у інтересах цілої нації, ніколи не хотіла добачати спільності тих інтересів».

Спільне існування можливе лише на механізмі «приклад – покірність», бо інакше настає національна катастрофа. Небезпекою для нашого постсовєтського суспільства слід визнати те, що масова людина бере приклад не з вибраної меншості, а з російських бомжів.

Лише великі особистості дають змогу нації вийти із жалюгідного стану. Як приклад, слід згадати литовців, що вважають своїм великим національним поетом Міцкевича, переінакшивши його на Міцкевічюса. Чи можемо уявити нинішнє української нації без великого князя Володимира Великого, короля Данила Галицького, поета Тараса Шевченка, історика Михайла Грушевського, скульптора Олександра Архипенка. Водночас наша нація не мала видатних людей у багатьох сферах суспільного життя, позаяк її основу становило селянство, але не було потужної заможної верстви. Звісно, така спільнота не спроможна творити науку, мистецтво, високоефективну техніку, удосконалювати цивілізацію. Наш народ збагатив духовну скарбницю людства досконалою народною творчістю (обрядовістю, піснями, танцями тощо), але наше фахове мистецтво залишилося на мертвій точці. Окремі талановиті особистості не могли впливати на народ через відсутність посередників між ними. На противагу Україні інші європейські народи (Англія, Франція, Німеччина, Італія) дали зразки особистостей у науці, мистецтві, філософії та інших галузях суспільного життя, що засвідчує роль вибраної меншості.

Відсутність вибраної меншості у різних сферах суспільного життя була хронічною недугою нашої нації, що негативно впливала на нашу історію, спричинила духовну сліпоту, яка проявляється навіть після проголошення незалежності. Така відсутність зумовлена сільським способом українського життя, який підживляв панування серед населення демократичного духу. Наша багатовікова історія неначе застигла на сільській стадії, що передбачає хліборобський цикл, бранцями якої стають селяни, а життя їх підвладне закону інерції.

Нині наша людність перебуває в духовній невизначеності. Насамперед слід назвати історичні причини. Нетривалий період існування Київської великокняжої імперії не встиг забезпечити національну злютованість на майбутні століття, позаяк наші землі були роз'єднані й перебували в різних державах, які належали до протилежних цивілізацій (західної й православно-євразійської). Окрім того, українська спільнота традиційно роз'єднана за конфесійною приналежністю. Треба зважати на недостатність культурного рівня населення, що зумовлює візантійський релігійний фанатизм в умовах московської «гібридної війни» і впливає на політичне життя. Тривале чужоземне поневолення спричинило перетворення населення в безлику масу, позаяк вищі суспільні верстви денационалізуються, що як наслідок посилює аморальність відірваних від рідних коренів суспільних верств.

Безлика маса без вибраної меншості покинена на сваволю перебігу подій, без державної структури вона втрачає національну структуру, втрачає почуття відповідальності, бо не має прикладу кращих, приречена на виродження. **Моральний бунт мас з ненавистю до жменьки вибраних веде спільноту до національної катастрофи.** Ворожа пропаганда ще більше посилює негативне ставлення до вибраної меншості, спекулюючи на соціальних проблемах і приписуючи борцям за національне визволення вигадані злочини. Найбільше такими вигадками користується московська пропаганда, паплюжачи визначних національних провідників і тавруючи їх послідовників як виговців, мазепинців, петлюрівців, бандерівців, а тепер порохоботів з негативним забарвленням. Щоб змінити ставлення до себе інших народів, українці мають утверджувати національні цінності, відкинути привнесені лжецінності, відмовитися від підкинених спокус.

Останні вибори до органів місцевого самоврядування дають підстави для висновку про переоцінку ставлення вчорашніх зебілів до свого кумира. Проте йдеться про симптоми, а не про докорінну зміну моральної настанови, політичної позиції під впливом суспільної ситуації. **Маси мають зрозуміти безглуздя своїх безпідставних претензій на безпомилність, категорично відмовитися від них, а водночас відкинути нав'язаний вульгарний ідеал.** Замість того, приєднатися до патріотичної вибраної меншини, зрозуміти відповідальність перед дітьми і внуками.

Конституційна норма про те, що держава не підтримує жодної ідеології, мала негативний вплив на духовний потенціал нашої людності. Якщо держава відмовляється від власної ідеології, то вона відкриває двері для панування чужої ідеології на своїй території. Треба зважати, що на політичну арену виходить покоління, яке не пам'ятає жорстокого тоталітарного режиму, не загартоване в боротьбі за національну незалежність на межі вісімдесятих-дев'ядесятих років минулого століття.

Доконечно вивчити спадщину наших мисленників, зокрема праці Івана Франка «Молода Україна», Миколи Міхновського «Самостійна Україна», Олега Ольжича «Дух руїни», Євгена Маланюка «Нариси з історії нашої культури», Юрія Липи «Призначення України», Богдана-Ярослава Цимбалістого «Тавро бездержавності», а також наших філософів і етнопсихологів повоєнного часу (Олександра Кульчицького, Володимира Янева, Миколи Шлемкевича та інших). Щоб відродитися державно, нація має відтворити в собі порив до вдосконалення, подолати панування мас у всіх сферах суспільного життя, утвердити повагу до вибраних меншин, виробити в собі відмову від чужої ідеології.

З М І С Т

Претензійність маси як феномен доби.	4
Самовпевненість масової людини, її проблеми й наслідки	7
Історична спадщина проти претензій масової пересічі.	13
Національне державотворення як подолання привнесених ілюзій . . .	18

Науково-популярне видання

Серія «АКЦЕНТИ»

Започаткована в 1993 р.

Гринів Олег Іванович
ЗАРОЗУМІЛІСТЬ НЕДОРОЗВИНЕНОГО
ПОЛІТИКАНСТВА
На методологічних засадах філософського вчення
Хосе Ортеги-і-Гассета

Редактор *Дмитро Санига*
Верстка і технічне редагування *Роксоляни Бедрій*
Коректор *Олександр Хміль*

Підписано до друку 25. 11. 2020. Формат 60 x 84 1/16. Папір офсетн.
Гарнітура Myriad Pro. Офсетний друк. Умов. друк. арк. 1,63.
Обл.-вид. арк. 1,47. Наклад 500 прим.

Видавництво «Каменяр». 79008, Львів, вул. Підвальна, 3.
Свідоцтво Держреєстру: серія ДК, № 462.
Ел. адреса: vyd@kamenyar.com.ua
Вебсайт: <http://www.kamenyar.com.ua>

Гринів, Олег

Г85 Зарозумілість недорозвиненого політиканства: На методологічних засадах філософського вчення Хосе Ортеги-і-Гассета [Текст] / Олег Гринів. – Львів: Каменяр, 2021. – 26 с. – (Серія «Акценти»).

ISBN 978-966-607-557-3

Духовна й політична невизначеність нашого народу зумовила результати останніх президентських і парламентських виборів. Для подолання такого становища необхідно доконечно утверджувати традиційні національні цінності, докорінно змінити моральну настанову, політичну позицію більшості населення. Важливе значення має вивчення творчої спадщини наших мислеників. Саме цим питанням присвячене нове дослідження вітчизняного філософа і письменника.

Для широкого кола читачів.

УДК 327.8

Олег Гринів – філософ, письменник, педагог, громадський діяч. Працював у вишах і наукових інститутах у Львові та Києві. Нині – професор кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Вшанований званням Почесного професора столичного Університету сучасних знань. Генерал-осавул Всеукраїнської громадської козацької дитячої організації «Дніпровська Січ».

Обґрунтував вітакретизм як напрям філософії персоналізму. Розробив концепцію «Україна та українці в Другій світовій війні». Засновник як окремої науки історії української націології. Опублікував підручники для вищої школи з філософії, логіки, української націології та філософії туризму. Видав кілька десятків монографій та більше 500 статей з проблем національного державотворення, національно-духовного відродження й українсько-російських відносин. Досліджує творчу спадщину Юрія Липи. Лауреат Огієнківської премії в галузі науки. Має нагороди від наукових установ і громадських організацій.

Як письменник виступає з поетичними творами, новелами, романами, критичними статтями. Лауреат Літературної премії імені Вячеслава Чорновола. Відзначений премією Національної Спілки журналістів України «Журналіст року».

За плідну педагогічну працю впродовж тривалого періоду нагороджений Знаком К. Д. Ушинського від імені Національної Академії педагогічних наук України.

Брав активну участь у відродженні Наукового товариства імені Тараса Шевченка та інших національних громадських організацій. Делегат Установчої конференції Товариства української мови імені Тараса Шевченка (тепер – Всеукраїнське товариство «Просвіта»). Як делегат Установчого з'їзду Народного руху України був обраний членом Великої Ради НРУ.